

Fenyvesi, I.: Rusko-maďarský a maďarsko-ruský zásobník slengových slov (Orosz-magyar és magyar-orosz szlengszó-tár). SYCA, Budapest 2001, 633 s.

V dnešní době si více než kdy dříve můžeme povšimnout silícího rozšíření slengu. Souvis s tím vědecký zájem o něj a čím dál častější vydávání slengových slovníků.

Slovník penzionovaného docenta Istvána Fenyvesiho (Univerzita Szeged) není jen dílem vyplňujícím mezery maďarské rusistické lexikografie. Zaujímá jedinečné místo i mezi (mě známými) zahraničními slovníky ruského slengu: neobsahuje jen několik set slov, jako český Dvořákův, nezahrnuje jen jistá každodenní slůvka, jako dílo Šljahova a Adlera, a nesestává jen ze slovní zásoby GULAGu (vybrané na základě několika literárních děl), jako slovník Waegesmansův.

Fenyvesiho slovník předně stojí na pevných teoretických základech. Moderní pojetí pojmu sleng vyvozuje z nejnovějšího anglosaského, německého, ruského a maďarského výzkumu, pro jeho definice jsou příznačné: nevázanost, expresivita, nonstandard, jazyk ulice, městské „prostorečie“, argo, žargony, slova hovorového jazyka zatím nezahmutá do vykladového slovníku, hrubá nebo obscenní slova atd.

Hlavní část slovníku tvoří první, rusko-maďarská část, kde najdeme více než 13 tisíc slovníkových hesel (a v nich 16 tisíc slov a 3 tisíce idiomů). Druhá část je maďarsko-ruským glosářem, kde jsou za čtyřmi tisíci maďarskými slovy hovorového jazyka seřazeny ruské lexikální jednotky z první části.

Materiál slovníku autor vystavěl na základě excerpce více než 760 literárních děl ruských autorů, převážně 20. století. Ale místo tu našel jak jazykový materiál shromážděný z periodik a mnoha ruských slovníků slengu, tak slova získaná – za spolupráce ruských kolegů – na základě dotazníkového průzkumu.

Slovník je synchronní povahy: zrcadlí převážně dnešní jazykový stav, přestože se v něm našlo místo i pro specifika slengu příznačná pro literaturu 19. století a také pro jazykové prvky této povahy obsažené ve folklóru. Slovník je užitečným pomocníkem redaktorům, překladatelům, učitelům i studentům rusistiky.

Výstavba slovníkových hesel podává různorodé informace. Za přízvukem opatřeným ruským heslovým slovem najdeme jeho gramatickou, sociolingvistickou a stylistickou charakteristiku. Maďarský význam je představen nejprve příslušným hovorovým slovem a poté slengovým ekvivalentem. Pak následují idiomy vztahující se k danému slovu (ty často zaplňují více stran). Jak slovo tak jeho idiomy jsou z 90 procent případů představeny citátem. V těchto kontextech zaznívá sám živý jazyk, a to činí ze slovníku užitečnou pomůcku i pro ty, kteří neumějí maďarsky. Konečně u téměř tisícovky hesel pomáhají lepšímu porozumění i vysvětlivky společenského pozadí, případně etymologického původu.

Tematické bohatství zde pokryté vyplývá již z celostránkového seznamu zkratk: ty označují jazyk podsvětí, vězeňský slang i jazyk lágrů, školní, mládežnický a vysokoškolský sleng, úřednický a stranický žargon, vojenský a policejní jazyk i jazyk KGB, lovecký jazyk i žargon prostitutek, hudební a divadelní žargon, vědecký jazyk a jazyk filmařů, slova a obraty používané karetními hráči, uživatelé drog atd. A z jiného úhlu pohledu si zde můžeme povšimnout slengové slovní zásoby leningradské/petrohradské, rostovské, oděské, sibiřské a oblasti dálného východu.

Vedle toho, že má slovník vědeckou hodnotu, je i zábavným čtením: převážnou většinu vět můžeme číst jako projev ruského odbojného ducha (dosud povětšinou zatlačeného do ilegality). Fenyvesiho slovník je i pokřiveným zrcadlem celému století. Stačí poukázat na téměř stovku antroponym: každý „vůdce“, od Lenina po Jelcina, zde má pečlivě zaregistrovanou řadu přezdívek. Proměnlivé formy teroru, který zasáhl milióny, je zvětšen šibeničním humorem jeho obětí. Lidová pomístní jména a ilegální názvy veřejných soch, desítky jmen pro vodku a proměnlivé formy „adjustace“, slova pro pojmenování produktů masové kultury vytvořená mládeží atd. – to vše je ve slovníku vynikajícím způsobem zdokumentováno.

Slovník je ovšem poučný i jako bohatý zásobník jazykových hříček použitých prostřednictvím slengu. Je přehlídkou rozmanité zásoby prostředků slovní ekvilibristiky, parodie a travestie, v nichž je možné setkat se s příklady forem neobvyklého vyjádření souvisejících jak s obsahem promluvy, tak se snahou o neotřelé, nešablonovité vyjádření – použitím fonetických deformací, neobvyklého tvoření slov, užití vlastních jmen v různých funkcích, tvořením zkratkových slov, či osobitým uplatněním rétorické a sémantické funkce či slovních hříček.

Slovník Istvána Fenyvesiho je velkým ziskem zahraniční rusistiky.

Lajos Kiss

(přeložila Marta Dršatová)

Vysloužilová, E. – Machalová, M.: Cvičebnice překladu pro rusisty II – Cestovní ruch. Turistika. Olomouc 2003.

V lednu 2004 vyšel z dílny olomouckých autorek další díl z řady skript pro výuku překladu a tlumočení. Svým formátem, strukturou a metodikou navazuje na díl první z roku 2002, který byl věnován politické a ekonomické problematice (viz Brandner, A.: *Vysloužilová, E. – Flídrová, H. – Machalová, M. – Vychodilová, Z.: Cvičebnice překladu pro rusisty I.* In: Opera Slavica X, 4, Brno 2002). Zatímco u prvního dílu se jednalo o inovovanou reedici z původní řady učebních textů, které olomoucké rusistky vydaly v letech 1994–1996, v případě druhého dílu jde o zcela nový text.

Impuls ke zpracování tematiky cestovního ruchu vychází především ze samotného názvu profílce bakalářského studia ruštiny se zaměřením na hospodářsko-právní a turistickou oblast, které má na filozofické fakultě v Olomouci již více než desetiletou tradici. Učební text se tedy opírá nejen o tuto bohatou praktickou zkušenost s výukou překladu a základů tlumočení, ale i o teoretickou bázi vypracovanou českou translátologickou školou.

Skládá se z devíti lekcí, které tematicky zpracovávají jednotlivé aspekty cestovního ruchu a turismu, počínaje obecnými otázkami (průmysl cestovního ruchu doma i v zahraničí, předpisy, zákony) přes otázky výjezdového a přjezdového cestovního ruchu v Rusku i v České republice až po nejnovější odvětví, které patří k vrcholovým sportovním aktivitám: *Индустрия туризма* (40–60). *Общие вопросы туризма* (61–83). *Внутренний туризм Чешской Республики* (84–111). *Внешний туризм Чешской республики* (112–140). *Внутренний туризм России* (141–162). *Внешний туризм*